

בחמשה עשר בו ר"ה לאילן

עובדות והנהגות מרבתינו בעניני הפרשת תרומות ומעשרות והזירות בזה

הוי עוברא ששלחו אתרוג לעיר אחרת ובליל יו"ט נתעוררה שאלה על המעשר (שעישרו מלקוח אחר גמר מלאכה על אתרוג שנלקח בעודו מחובר) והיו רבים עתידין לברך עליו שם, וצוה מרן החזו"א זללה"ה לשולח להפריש ביו"ט תרומות ומעשרות מאתרוג טבל שאינו לקוח על האתרוג הנמצא שם כדי שלא יהי' מכשול לרבים שיברכו ברכה לבטלה ולא יצאו ידי מצות עשה של אתרוג. (דינים והנהגות חזו"א)

חקלאי אחד בתפרח בא פעם בתמימות אל מוהגר"ח זללה"ה לבקש שהרב יעשר לו את הבעל, והרב הסכים, שאל אותו הרב מתי משווקים את זה, וזה יצא יום קודם הנסיעה חזרה מתפרח לב"ב, אז הרב אמר לו כשאני יוצא מתפרח אני יעבור דרך השדה שלך, איפה שסדרו את הבעל, ואני יעשר, ואכן כך הי'.

בלילה די מאוחר, מגיע אלי שליח שיש לי טלפון, בימים ההם הי' במושב תפרח רק במקום אחד טלפון במקום רחוק, ואמר הרב קורא לך לטלפון, והבנתי שאם הרב קורא לטלפון כנראה זה משהו מאד דחוף, רצתי מהר, והרב סיפר לי את שהוא עישר את הבעל ובדרך לב"ב הוא עשה חשבון שלא בטוח במאה אחוז שהוא לקח מספיק, ויש לו ספק בזה, ויותר קרוב לודאי שכן, אבל לא הי' בטוח, ומה הוא מבקש? שמכיון שמחר בחמש בבוקר הבעל כבר צריך לצאת לשיווק לחו"ל, ואמרתי עוד יותר טוב שזה יוצא לחו"ל, והרב אומר לי, לא, זה עוד יותר גרוע, כי בארץ זה יגיע לבית אריזה ועוד יש איזה סיכוי שיעשרו וזה הרי הי' חשש רחוק, אבל בחו"ל אין סיכוי שיעשרו והוא יוציא ישר לשיווק ואף אחד לא יעשר, אז מה לעשות? תקח עוד שתי בחורים מהישיבה ותלך בארבע וחצי בבוקר לאותו חקלאי, כיון שבחמש בבוקר זה כבר אמור לצאת, ותסביר לחקלאי מה זה "להשאל", וזה הי' איכר מתפרח שעלה מחו"ל ושם בכלל לא יודעים מה זה מעשרות, אבל הוא שמע שיש מעשרות ויש רב, אז הוא ביקש שיעשרו, ותסביר לו מה זה להשאל, ושישאל, ושימדדו עוד הפעם את הכמות ותעשר, וכך הוה, אנחנו הסברנו, והשתדלנו להסביר עד כמה שאפשר, ובאמת לא הי' קל להסביר. (מילי דהספידא)

הגר"י בויאר זללה"ה הי' רגיל בכל ערב פסח של שנת ביעור מעשרות לקנות חומר מיוחד המכלה מתכת והיו מביאים אליו מטבעות של מעשר שני והוא הי' מאבדם עם החומר. פעם בערב שביעי של פסח – ניגשו שתי אברכים ובקשו עוד חומר כדי לבער מטבעות של מעשר שני, ונגמר החומר בערב פסח, ונאלץ לומר לאברכים שיוצרכו לנסוע לים ולהשליכם לאיבוד. והתמרמר על עצמו הייתי צריך לנסוע לחנות מחוץ לבני ברק שמוכרת את החומר המיוחד כדי שיהי' לכולם. ושאל אותו בנו למה אתה מחויב להם, וענה בפשטות חתמתי ערבות, הבן הביט בפליאה היכן, מתי, וענה חתמתי ערבות כלפי שמיא לדאוג לכל יהודי שיוכל לקיים את מצוות ה'. (זכרון חכמתו וחסידותו)

עובדא הוה בליל שביעי של פסח נזכר הגרא"י ברטלר זללה"ה שיש לו בבוידם אצל הגוי, בוטנים שאינם מתוקנים [שהיו שמורים למעשר מטבל ודאי לפטור חששות של חיוב ופטור בבוטנים מבית אריזה], והרי אם יעבור הרגל בלא לעשרם יש בזה ביטול מצוה, והי' פחדו גדול מאוד ובזריזות לן בזה בעומקה של הלכה בליל ז' של פסח, ובבוקר והוא עדיין הוגה

בסוגיא זו – שלח את בנו לרעו הגדול הגר"י בויאר זללה"ה, להרצות לפניו מערכה איך לסדר קנינים לתת את המתנות שלא הורמו ללוי וע"י שליח שאם יש בזה איסור שלא יועיל משום דאין שליח לדבר עבירה וכו' וכו', והגר"י הי' לו על זה השגה, וחזר אליו והוא הולך להתפלל ובכל כח עיונו מרחשין שפתיה סוגיות עמוקות, ובנו משמש לפניו כל התפלה בהבאת ספרים ש"ס ורמב"ם בכל רגע, וכך עד בין הערביים ואז שלח את בנו עוד לת"ח צעיר להרצות לפניו את מסקנתו, שבגודל ענוותנותו נהג כן, ואם יכשר בעיניו לפעול כמה פעולות בזה, ואכן סמוך לשקיעת החמה הלך בנו אל ר' יצחק כהן ז"ל בהדרכה מפורטת למהלך עמוק איך לסדר הענין שיהיו המתנות שלא הורמו קנויים לו.

הגר"א גנחובסקי זללה"ה נזדמן פעם אחת עם כמה ת"ח לפגישה עם אחד מרבני ירושלים, כשישבו בביתו של אותו רב גדול נכנס הרב עם מגש וכד שתי' לכבד את האורחים שבאו מב"ב ביום חם, מיד עלה בלב הגר"א חשש איך ישתו מהמשקה והרי אותו רב בודאי סומך על המעשרות של ההכשר ואינו רגיל לעשר בעצמו ואיך ישתו בלא להפריש תו"מ, ולהפריש בפניו אינו מן הכבוד שלא יפגעו בו ח"ו, מיד קם הגר"א ורץ לקראת הרב ונטל את המגש עם המשקה ממנו בחיל ורעדה לשמש את הרב החשוב ונענע את הכד עד שנשפך מעט מהמשקה על המגש והפריש תו"מ מהנשפך במגש ורמז לשאר בת"ח שתיקן את המשקה ויכולים לשתות. (ויעוי' בתוספתא שהביא הר"ש דמאי פ"ז עובדא כיו"ב באמוראים ומפרש שם למה אין בזה גזל וכו').

עובדא הוי עם רבי דוד פרנקל זללה"ה וכמה ת"ח שנזדמנו לאיש נכבד להשתדלות בדבר מצוה, והלה כיבדם בכוסיות של משקה חריף שכמובן לא יכלו לשתות אותו מחמת ספק מעשרות ועוד כמה חששות שלא ידעו טיבו, ולא יכלו שלא לשתותו ולפגוע במארחם, לרגע יצא המארח להביא דבר מה, מיד לחש רבי דוד פרנקל לידידיו "לגרביים" ועשה בעצמו הלכה למעשה ושפך את הכוסית שלו בתוך הגרב שלו והמשקה נבלע בו, וכן עשו שאר הת"ח שם אחריו, ולא נודע כי לא שתו אותו.

כשנסע פעם הגר"י ברטלר זללה"ה באחד השנים לקצור חיטים למצות, היה מזג אויר שרבי והחום העיקר וכשהזדמנו לשרות של תושב ערבי כיבד אותם בעה"ב באכילת בננות. הגר"י עישר את הבננות וזאת למרות שיש חרם של הב"י שלא לעשר פירות נכרי בארץ ישראל, בכל אופן עישרם מפני שיש לחוש שמא הערבי קנה את הבננות מיהודי. לאחר מכן כשהיו בדרך חזור תפס הגר"י ברטלר ראשו וזעק: "אוי נכשלתי כשאכלתי את הבננות בעוון אכילת טבל". לתדהמת השומעים שלא הבינו הרי הם ראו שבעצמו עישר את הבננות כדת וכדין ועל מה הוא סה, ביאר הגר"י זללה"ה שאכן הוא עישר את הבננות אבל הם אינם שלו וכיצד היה בידו לעשרם? ונכון שכל אורח יכול לעשר, ומצינו באחרונים שיש בזה שני ביאורים האחד מפני שבעה"ב כשנותן לו רשות לאכול הרי הוא נותן לו רשות לזכות בבננות גם קודם האכילה, והרי הוא מעשר את שלו. וביאור אחר שבעה"ב ממנה את האורח להיות שלוהו על המעשרות. ומעתה בשלמא לפי הראשון היה בכוחו של הגר"י לעשר, אבל לפי הב' הרי עכו"ם אין בכוחו למנות שליח, ונמצא שלפי זה נכנס לחשש איסור טבל. (נפש יקרה – על הגר"א רייסנר)